

Izzivi integracije prostovoljstva v sistem dolgotrajne oskrbe starejših odraslih

DOI: <https://doi.org/10.55707/jhs.v12i1.169>

Izvirni znanstveni članek

UDK 364.4-053.9"405":331.578

KLJUČNE BESEDE: dolgotrajna oskrba, prostovoljstvo, medgeneracijska solidarnost, institucionalna podpora, sistemske spodbude

POVZETEK – Pomanjkanje delovne sile v dolgotrajni oskrbi je vse večji izziv, zato številne evropske države sistematično vključujejo prostovoljce kot dopolnilni vir oskrbe starejših odraslih. Raziskava, izvedena na fokusnih skupinah s 53 udeleženci, analizira ključne ovire in sistemske ukrepe za izboljšanje prostovoljskega angažmaja. Ugotovitve kažejo, da vključevanje prostovoljcev omejujejo pomanjkljiva koordinacija, nejasne vloge in nizka družbena prepoznavnost prostovoljstva. Mladi prostovoljci se soočajo s psihološkimi in logističnimi izzivi. Dodatno oviro predstavlja odsotnost formalnih spodbud, kot so davčne olajšave in certifikati. Raziskava poudarja potrebo po zakonski ureditvi, vključitvi prostovoljstva v izobraževalni sistem ter profesionalizaciji koordinacije. Inovativni modeli, kot so časovne banke in medijske kampanje, bi prispevali k večji družbeni legitimnosti prostovoljskega dela, okrepili medgeneracijsko solidarnost ter izboljšali kakovost oskrbe starejših odraslih.

Original scientific article

UDC 364.4-053.9"405":331.578

KEYWORDS: long-term care, volunteering, intergenerational solidarity, institutional support, systemic incentives

ABSTRACT – The shortage of workforce in long-term care is an increasing challenge, leading many European countries to systematically integrate volunteers as a supplementary resource for older adult care. This study, based on focus groups with 53 participants, analyzes key barriers and systemic measures to enhance volunteer engagement. Findings indicate that volunteer participation is hindered by insufficient coordination, unclear roles, and low societal recognition. Young volunteers face psychological and logistical challenges, while the lack of formal incentives, such as tax benefits and certification, further limits engagement. The study highlights the need for regulatory reforms, integration of volunteering into the education system, and professionalization of volunteer coordination. Innovative models, such as time-banking systems and media campaigns, could strengthen the social legitimacy of volunteering, enhance intergenerational solidarity, and improve the quality of older adult care.

1 Uvod

Staranje prebivalstva predstavlja pomemben družbeni, ekonomski in zdravstveni izziv, saj naraščajo potrebe po dolgotrajni oskrbi starejših odraslih, kar zahteva vse bolj kompleksne pristope k organizaciji in zagotavljanju teh storitev (World Health Organization, 2024). Tudi Slovenija se zaradi naraščajočega deleža starejšega prebivalstva intenzivno spopada s temi izzivi. Ne glede na specifične značilnosti posameznih evropskih sistemov na področju dolgotrajne oskrbe se večina držav srečuje s skupnimi izzivi, med katerimi so naraščajoči stroški financiranja dolgotrajne oskrbe, regionalne in urbane/ruralne razlike v dostopu do storitev, pomanjkanje usposob-

ljenega kadra ter nezadostna prepoznavnost in podpora neformalnim oskrbovalcem, ki predstavljajo pomemben segment sistema oskrbe starejših odraslih (Univerza v Novem mestu, 2025). Eden največjih izzivov je že obstoječe pomanjkanje strokovnega kadra za izvajanje dolgotrajne oskrbe (Analiza ukrepov promocije poklicev v DO, 2024). V okviru reševanja teh težav so številne evropske države začele poudarjati pomen neformalne oskrbe, ki vključuje pomoč družinskih članov, sosedov, prijateljev in prostovoljcev. V Sloveniji je neformalna oskrba razširjena, saj za bližnjega skrbi vsak deseti do vsak peti prebivalec, medtem ko je prostovoljstvo v tej oskrbi nizko zaradi pomanjkljive organiziranosti, sistemske in družbene podpore (RESIL4CARE, 2023; Univerza v Novem mestu, 2025).

Pri analizi neformalne oskrbe in prostovoljstva pa se srečujemo tudi z različnimi opredelitvami pojmov, kar je odvisno od posamezne raziskovalne tradicije. Ena od teh tradicij izhaja iz zdravstvene in socialne perspektive, kjer je poudarek na osebni negi in zdravstveni podpori, kot so pomoč pri hranjenju, administriranju zdravil in osnovni osebni negi (Brown in Brown, 2014; Jegermalm idr., 2014; Siira idr., 2021). Druga raziskovalna tradicija, ki se navezuje na civilnodružbeni kontekst, obravnava neformalno pomoč v širšem smislu in vključuje tudi praktične dejavnosti, kot so gospodinj-ska opravila, vrtnarjenje in pomoč pri transportu (Henriksen idr., 2008; Jegermalm in Jeppsson Grassman, 2013; Stølen idr., 2021). Ne glede na pristop pa večina raziskovalcev ugotavlja, da se neformalna pomoč in oskrba, ki jo nudijo bližnji sorodniki ali prijatelji, običajno razlikuje od prostovoljstva, saj temelji na tesnih družinskih ali prijateljskih odnosih in ni vedno formalno opredeljena ali institucionalno priznana (Jegermalm in Jeppsson Grassman, 2012; Siira idr., 2021).

Neformalni oskrbovalci, prostovoljci in formalni oskrbovalci imajo torej različne vloge v sistemu dolgotrajne oskrbe, pri čemer se razlikujejo glede na organiziranost, odgovornost in naravo dela. Neformalni oskrbovalci so družinski člani, prijatelji ali sosedje, ki neplačano nudijo dolgotrajno oskrbo starejšim odraslim ali osebam s kroničnimi boleznimi, pri čemer opravljajo osebno nego, gospodinj-ska opravila in čustveno podporo, pogosto brez institucionalne podpore (Liu idr., 2025). Prostovoljci delujejo v okviru formalnih programov in institucij, pri čemer se osredotočajo na družabništvo, psihosocialno podporo in spremljanje oskrbovancev, ne da bi prevzemali odgovornost za njihovo zdravstveno ali osebno nego (Henriksen idr., 2008). Po drugi strani so formalni oskrbovalci strokovno usposobljeni in zaposleni v zdravstvenih ali socialnovarstvenih institucijah, kjer izvajajo tako medicinsko kot osnovno oskrbo, pri čemer delujejo po profesionalnih standardih in v okviru institucionalnih pravil (Liu idr., 2025). Medtem ko neformalni oskrbovalci pogosto nosijo največje breme oskrbe, prostovoljci prispevajo k izboljšanju socialne vključenosti oskrbovancev, formalni oskrbovalci pa zagotavljajo strokovno in strukturirano izvajanje storitev dolgotrajne oskrbe (Jegermalm in Sundström, 2014; Siira idr., 2021). Čeprav neformalna oskrba predstavlja pomemben vir pomoči, pa dosedanje raziskave kažejo, da je institucionalna podpora neformalnim oskrbovalcem in prostovoljcem slabo razvita, kar povzroča ovire pri širšem vključevanju posameznikov v prostovoljske dejavnosti (Univerza v Novem mestu, 2025).

Prostovoljstvo v dolgotrajni oskrbi se med državami razlikuje glede na institucionalne ureditve, kulturne vrednote in vladne politike. V nordijskih državah, kot so Švedska, Danska in Finska, kjer ima država močno vlogo pri zagotavljanju socialne blaginje, prostovoljstvo ostaja pomemben dopolnilni element formalne oskrbe, predvsem prek cerkvenih organizacij, združenj upokojencev in lokalnih skupnosti. V državah, kot so Avstrija, Nemčija, Nizozemska in Združeno kraljestvo, je več kot 30 % prebivalstva, starejšega od 15 let, aktivnega v prostovoljstvu, medtem ko je v južno-evropskih državah, kot so Grčija, Italija, Portugalska, Slovaška in Španija, ta delež manjši od 20 %. Prostovoljci v dolgotrajni oskrbi pogosto opravljajo administrativne in podporne naloge, neposredno pomoč oskrbovancem, organizacijo prostovoljskih aktivnosti ter koordinacijske in menedžerske funkcije (Ramovš idr., 2016).

Mednarodne študije prav tako poudarjajo potrebo po boljšem strukturiranju in koordinaciji prostovoljskih aktivnosti zaradi njihove relativno nizke zastopanosti v formalnih institucijah dolgotrajne oskrbe (Hussein in Manthorpe, 2014; Pereira idr., 2022; Skinner idr., 2020). Rezultati norveške študije kažejo, da v nasprotju z drugimi skandinavskimi državami le 4,4 % norveškega prebivalstva opravlja neplačano, prostovoljno delo v dolgotrajni oskrbi. Med najpogostejšimi izzivi sodelovanja med formalnimi oskrbovalci ter prostovoljci oziroma neformalnimi oskrbovalci so pomanjkanje informacij in znanja ter nezadostna koordinacija (Skinner idr., 2020). V Združenem kraljestvu, kjer finančna varčevanja in koncept »Velike družbe« (Big Society) spodbujata družbeno odgovornost, postajajo prostovoljci na področju dolgotrajne oskrbe, kjer je pomanjkanje kadra in je potreba po podpori izrazita, ključni del delovne sile. Obseg prostovoljskih dejavnosti v formalnih oskrbnih storitvah se razlikuje glede na vrsto storitev, pri čemer ni ugotovljene močne povezave z lokalno deprivacijo, brezposelnostjo ali ravno prostovoljstva. Vendar pa obstaja statistično pomembna povezava s stopnjo ruralnosti. Prispevek prostovoljcev je najizrazitejši pri svetovanju, podpori, zagovorništvu in informiranju (Hussein in Manthorpe, 2014; Stølen idr., 2021).

Področje dolgotrajne oskrbe v Evropi, še posebej pa v Sloveniji, je že desetletja deležno kritik zaradi prevelikega zanašanja na formalizirane biomedicinske pristope, ki premalo upoštevajo pomen odnosov med različnimi akterji v procesu oskrbe. Te kritike poudarjajo potrebo po uvajanju koncepta na odnos osredotočene oskrbe (ang. relationship-centered care), ki večji pomen pripisuje odnosom med oskrbovanci, njihovimi družinskimi člani in prijatelji ter plačanim osebjem (Pereira idr., 2022). Takšen pristop predstavlja poudarek od institucij zdravstvene oskrbe k družini in skupnosti, krepi medsebojno komunikacijo, poudarja pomen družine in skupnosti pri podpori oskrbovancem ter spodbuja timsko delo. Na odnos osredotočena oskrba poudarja krepitev komunikacije, priznavanje pomena družine in skupnosti pri podpori stanovalcem ter spodbujanje timskega pristopa. Prostovoljci svoje delovanje doživljajo kot zelo nagradujoče, pogosto povezano s pozitivnimi občutki in večjo empatijo. Obenem so raziskave pokazale, da imajo prostovoljci močno motivacijo pomagati drugim, izpolnjevati njihove potrebe in pozitivno vplivati na življenje posameznikov. Posebej

cenijo izraženo priložnost za pomoč drugim, možnost zadovoljiti njihove potrebe ter ustvarjati pozitivne spremembe v življenju posameznikov (Pereira idr., 2022).

Pereira idr. (2022) ugotavljajo, da prostovoljci z vzajemnimi in empatičnimi odnosi izboljšujejo psihosocialno blaginjo oskrbovancev, podpirajo njihove družine ter olajšujejo komunikacijo med zaposlenimi. Delo z osebami z demenco je pogosto izživ, saj prostovoljci že pred začetkom občutijo negotovost in tesnobo. Ključni dejavniki njihovega zadovoljstva in dolgoročnega vključevanja so jasna opredelitev vlog, ustrezno usposabljanje ter kontinuirana institucionalna podpora, kar zmanjšuje stres, krepi samozavest in izboljšuje kakovost oskrbe.

Mednarodni pregled dobrih praks (Univerza v Novem mestu, 2025) kaže, da evropske države zaradi staranja prebivalstva sistematično vključujejo prostovoljce v dolgotrajno oskrbo. Nemčija s programom Digitalni angel spodbuja digitalno pismenost starejših odraslih, projekt Silbernetz pa zmanjšuje njihovo osamljenost. Danska razvija prilagodljive modele oskrbe, ki prostovoljce vključujejo v oskrbo na domu, Švedska s programom Äldrelyftet krepi kompetence prostovoljcev, Finska pa z digitalno platformo Kotitori povezuje javne in zasebne storitve. Avstrijska časovna banka (Zeitbank 55+) omogoča medgeneracijsko vzajemno pomoč, medtem ko francoski program Monalisa zmanjšuje osamljenost starejših odraslih prek mrež prostovoljcev. Skupne značilnosti teh praks so večja integracija prostovoljcev v formalne sisteme, spodbujanje medgeneracijske solidarnosti ter uporaba digitalnih rešitev za večjo samostojnost starejših odraslih. Večina držav prepozna prostovoljstvo kot ključno dopolnilo formalne oskrbe in podporo neformalnim oskrbovalcem.

Davčne spodbude za prostovoljce v Evropi tudi niso enotno urejene, temveč jih države oblikujejo samostojno (Univerza v Novem mestu, 2025). Nemčija omogoča neobdavčeno povračilo stroškov prostovoljcev do 840 EUR letno (Ehrenamtspauschale) in do 3.000 EUR za določene dejavnosti (Übungsleiterpauschale), s čimer dodatno spodbuja prostovoljstvo. Belgija nudi pavšalne povrnitve stroškov brez obdavčitve, če ne presegajo letno določenega praga, Velika Britanija pa oprošča obdavčitev upravičenih stroškov, če so dokumentirani. Francija, Italija, Španija in Avstrija imajo različne mehanizme, večinoma vezane na specifične oblike prostovoljnega dela. Večina držav prostovoljcem omogoča davčne oprostitve za povračilo stroškov, medtem ko so honorarji in simbolična plačila pogosto predmet obdavčitve.

Sodelovanje formalnih in neformalnih akterjev v dolgotrajni oskrbi lahko analiziramo skozi teoretski okvir institucionalnih logik, ki opredeljuje družbeno konstruirane vzorce praks, norm in vrednot, ki usmerjajo njihovo delovanje (Thornton idr., 2012; Stølen idr., 2021). Formalni oskrbovalci sledijo logiki javne storitve, ki temelji na profesionalizaciji, standardizaciji in birokratski regulaciji, kar zagotavlja enotne standarde, a hkrati omejuje fleksibilnost pri prilagajanju individualnim potrebam oskrbovancev (Skinner idr., 2020). Nasprotno pa neformalni oskrbovalci in prostovoljci delujejo znotraj logike skupnosti in družine, ki temelji na osebnih odnosih, vzajemnosti in neformalnih dogovorih, kar omogoča prilagodljivost, a pogosto vodi v manj strukturirano oskrbo (Thornton idr., 2012). Ta razkorak pogosto povzroča strukturna neskladja pri koordinaciji oskrbe, saj formalni sistem stremi k regulaciji, prostovoljci pa k prilagi-

godljivosti, kar lahko privede do konfliktov v delitvi odgovornosti. Kljub tem izzivom lahko hibridni modeli oskrbe, ki združujejo prednosti obeh logik, izboljšajo sodelovanje in prispevajo k bolj trajnostnemu in prilagojenemu sistemu dolgotrajne oskrbe.

Članek naslavlja raziskovalno vrzel pomanjkanja raziskav celovite analize dejavnikov, ki omejujejo učinkovitejše vključevanje prostovoljcev v formalne sisteme dolgotrajne oskrbe. Cilj tega prispevka je analizirati trenutno stanje na področju vključevanja prostovoljcev v dolgotrajno oskrbo starejših odraslih v Sloveniji, prepoznati glavne ovire in izzive ter preučiti primere dobrih praks iz tujine, ki bi jih bilo mogoče smiselno prenesti v slovenski prostor.

2 Metoda

Za proučitev problematike vključevanja prostovoljcev v sistem dolgotrajne oskrbe je bila uporabljena kvalitativna raziskovalna metodologija z izvedbo fokusnih skupin. Fokusne skupine so bile izbrane kot primerna metoda, saj omogočajo poglobljeno razumevanje pogledov, izkušenj in stališč udeležencev ter interakcijo, ki spodbuja razpravo in razkrivanje kompleksnih pogledov na preučevano tematiko (Krueger in Casey, 2015). Raziskava je potekala v okviru drugega delovnega sklopa projekta CRP Ocena primerljivosti Slovenije s sosednjimi državami pri zagotavljanju formalnih in neformalnih oblik pomoči za oskrbo starejših (V5-24070), ki ga izvajata Fakulteta za zdravstvene vede Univerze v Novem mestu in Inštitut Antona Trstenjaka, dofinancirata pa Ministrstvo za solidarno prihodnost in Javna agencija za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije.

V raziskavo je bilo skupaj vključenih 53 udeležencev, ki so bili namensko izbrani glede na njihove izkušnje in potencialno vlogo pri vključevanju v prostovoljsko delo na področju dolgotrajne oskrbe. Udeleženci so bili razdeljeni v specifične ciljne skupine, ki so vključevale: študente visokošolskih zavodov, dijake srednjih šol, zaposlene osebe različnih poklicnih profilov, laične oskrbovalce v različnih prostovoljskih organizacijah, upokojence in strokovnjake na področju dolgotrajne oskrbe. Takšna izbira udeležencev je omogočila celovit in raznolik vpogled v zaznave, potrebe, motivacije in omejitve različnih populacij, relevantnih za področje prostovoljstva v dolgotrajni oskrbi.

Fokusne skupine so bile izvedene decembra 2024 in januarja 2025, potekale so bodisi v živo bodisi v spletni obliki, odvisno od logističnih možnosti in preferenc udeležencev. Pogovore so moderirale izkušene raziskovalke, ki so usmerjale diskusijo v skladu s predhodno izdelanim polstrukturiranim vodnikom. Vodnik je vseboval ključne tematske sklope: motivacijo za prostovoljstvo, ovire pri vključevanju v prostovoljske dejavnosti, pričakovanja glede oblik in načinov vključevanja ter predloge za izboljšanje sodelovanja med formalnimi izvajalci dolgotrajne oskrbe in prostovoljci.

Vsi pogovori v okviru fokusnih skupin so bili zvočno posneti ob soglasju udeležencev ter nato prepisani. Za analizo pridobljenih podatkov je bila uporabljena tematska analiza, ki je omogočila sistematično identifikacijo, analizo in interpretacijo vzor-

cev znotraj kvalitativnih podatkov (Braun in Clarke, 2006). S pomočjo programske opreme za kvalitativno analizo podatkov (NVivo) so bili podatki kodirani in združeni v tematske kategorije, ki omogočajo jasno predstavitev ključnih ugotovitev.

3 Rezultati

Rezultate bomo predstavili glede na ciljne skupine tabelarno in tudi opisno.

Rezultati fokusnih skupin – dijaki

Rezultati fokusnih skupin z dijaki (tabela 1) kažejo, da jih k prostovoljstvu v dolgotrajni oskrbi motivirajo altruistični in pragmatični razlogi, pri čemer slednji prevladujejo. Medtem ko jih vodi želja po pomoči drugim in družbeni koristnosti, jih hkrati spodbujajo tudi pridobivanje izkušenj, referenc in formalnih potrdil za nadaljnjo poklicno ali izobraževalno pot. Najpogostejše ovire vključujejo časovne omejitve, nekateri pa so poudarili tudi neinformiranost in psihološke dejavnike, kot sta strah pred odgovornostjo in delo z osebami z demenco. Dijaki poudarjajo potrebo po mentorstvu, strukturiranem uvajanju in podpori institucij, ki bi povečala njihovo samozavest pri delu. Preferirajo neposredno delo z oskrbovanci, saj jim to omogoča doseganje vidnih rezultatov, pri čemer dajejo prednost skupinskemu delu, ki nudi večjo podporo in zmanjšuje psihološki pritisk. Pomembne so jim tudi fleksibilne možnosti za prilagajanje prostovoljstva šolskim obveznostim ter jasna opredelitev nalog in strukturirano usposabljanje. Ključni dejavnik za dolgoročno vztrajanje predstavlja formalno priznavanje prostovoljskega dela v obliki certifikatov ali potrdil, kar krepi motivacijo in občutek pripadnosti prostovoljskim dejavnostim.

Tabela 1

Rezultati fokusnih skupin z dijaki o vključevanju v prostovoljske aktivnosti v dolgotrajni oskrbi/Results of focus groups with students on involvement in volunteering activities in long-term care

<i>Tema</i>	<i>Podtema</i>	<i>Koda</i>	<i>Citat</i>
Motivacija	Socialni motivi	Želja pomagati drugim	»Fajn se mi zdi, da lahko nekaj dobrega naredim za ljudi, ki to potrebujejo.« (Intervjuvanka 1)
	Pragmatični motivi	Koristi za šolo, reference	»Če bi dobil neke točke pri ocenjevanju, bi šel takoj.« (Intervjuvanec 2)
	Osebnostna rast	Pridobivanje izkušenj	»Meni je pomembno, da pridobim izkušnje za življenje.« (Intervjuvanka 3)
Ovire	Časovne omejitve	Šolske obveznosti	»Glavna ovira je čas. Šola ... matura je največji problem.« (Intervjuvanka 4)
	Slaba informiranost	Nejasne informacije	»Ne vem, nimam informacij o tem.« (Intervjuvanka 5)
	Nejasne vloge	Nedorečena pričakovanja	»Ne vem, kaj bi radi od mene kot prostovoljca.« (Intervjuvanec 6)
	Psihološke ovire	Negotovost in strah	»Ne vem, če bi delal z ljudmi z demenco ... bojim se, da bom naredil kaj narobe.« (Intervjuvanec 7)

Preference	Vrste aktivnosti	Neposredno delo z ljudmi	»Rada imam neposredno delo z ljudmi.« (Intervjuvanka 1)
	Delo v skupini	Timsko delo	»Jaz bi raje delal v skupini ... je bolj zanimivo.« (Intervjuvanec 1)
	Mentorska podpora	Prisotnost mentorja	»Morali bi imeli mentorja za pomoč, če imaš težave.« (Intervjuvanka 8)
	Strukturirano delo	Jasno določene naloge	»Lažje je, če je vse jasno in bi točno vedela, kaj bi morala narediti.« (Intervjuvanka 9)
Pričakovanja	Usposabljanje	Izobraževanje prostovoljcev	»Dobro bi bilo, da bi nas usposobili, preden bi začeli delati.« (Intervjuvanec 10)
	Priznanje dela	Potrditev in certifikati	»Pa še to, če bi prejel potrdilo, ker potem to nekaj pomeni.« (Intervjuvanec 6)

Rezultati fokusnih skupin – študenti

Rezultati fokusnih skupin s študenti (tabela 2) kažejo, da je njihova motivacija za prostovoljstvo v dolgotrajni oskrbi altruistična in karierna, pri čemer slednja prevladuje. Želijo pomagati ranljivim skupinam, prispevati k skupnosti ter pridobiti reference, znanja in izkušnje za poklicni razvoj. Prostovoljstvo vidijo tudi kot priložnost za osebno rast in razvoj komunikacijskih ter socialnih veščin. Najpogostejše ovire vključujejo študijske obveznosti, pa tudi pomanjkanje informacij in negotovost glede lastnih sposobnosti, zlasti pri delu z osebami z demenco. Študenti preferirajo organizacijske in administrativne vloge, jasno definirane ter časovno omejene naloge s fleksibilnim urnikom. Ključna pričakovanja vključujejo sistematično usposabljanje, mentorstvo in redne povratne informacije, ki bi olajšale vključitev in izboljšale njihovo učinkovitost. Za dolgoročno sodelovanje je bistveno formalno priznavanje prostovoljskega dela v obliki certifikatov, ki povečujejo motivacijo in občutek vrednotenja njihovega prispevka.

Tabela 2

Rezultati fokusnih skupin s študenti glede vključevanja v prostovoljske aktivnosti v dolgotrajni oskrbi/Results of focus groups with students on volunteering in long-term care

<i>Tema</i>	<i>Podtema</i>	<i>Koda</i>	<i>Citat</i>
Motivacija	Altruistična motivacija	Želja pomagati drugim	»Dobro je pomagati drugim. Sam bom tudi potreboval pomoč.« (Intervjuvanec 20)
	Karierna motivacija	Referenca za zaposlitev	»Bi šel pomagat, če bi s tem dobil priporočilo za zaposlitev ... bi se potem vključil.« (Intervjuvanec 21)
	Osebna rast in razvoj	Pridobivanje praktičnih znanj	»To je pomembno za osebno rast, za več samozavesti.« (Intervjuvanka 22)
	Mreženje in stiki	Vzpostavljane novih stikov	»Da spoznam nove ljudi, ustvarjam mrežo in se povezujem.« (Intervjuvanec 20)
Ovire	Časovne omejitve	Študijske obremenitve	»Ob vseh obveznostih si ne predstavljam še česa dodatnega. Tu smo cele dneve.« (Intervjuvanka 23)
	Pomanjkanje informacij	Nedostopne informacije	»Problem je, da ne vem, kje pridobim informacije o prostovoljstvu.« (Intervjuvanka 24)
	Negotovost in dvomi	Strah pred odgovornostjo	»Ne vem, ali bi znal delati s takšnimi osebami. Kaj, če naredim narobe.« (Intervjuvanec 25)
	Slaba institucionalna podpora	Premalo strukturirana podpora	»Po mojem ... če DSO ni dobro organiziran, bi hitro izgubil voljo za delo.« (Intervjuvanka 26)
Preference	Organizacijske naloge	Podpora v ozadju	»Delala bi bolj administrativno delo.« (Intervjuvanka 27)
	Neposredno delo z ljudmi	Individualni pristop	»Jaz bi definitivno bolj s posamezniki.« (Intervjuvanka 28)
	Projektno delo	Kratkotrajni projekti	»Moralo bi biti organizirano kot projekti, mislim za določen čas in nalogami.« (Intervjuvanka 29)
	Fleksibilnost prostovoljstva	Prilagodljiv urnik	»Jaz bi potreboval prilagodljiv urnik zaradi študija.« (Intervjuvanec 20)
Pričakovanja	Jasno določene vloge	Definirane odgovornosti	»Vnaprej točno vem, kaj moram delati, ne kar nekaj ...« (Intervjuvanec 25)
	Sistem usposabljanja	Izobraževanje in mentorstvo	»Začela bi samo s prej dobrim usposabljanjem in mentorstvom.« (Intervjuvanec 26)
	Priznavanje prostovoljstva	Formalno priznavanje dela	»Dobro bi bilo, da bi dobili potrdilo za uporabo kasneje.« (Intervjuvanec 22)
	Povratne informacije	Redna ocena in povratna informacija	»Sproti bi morali povedati, kako sem delal. Zdaj so se v DSO-ju samo drli na nas. Na praksi mislim.« (Intervjuvanec 20)

Rezultati fokusnih skupin z upokojenimi prostovoljci

Analiza fokusnih skupin z upokojenimi prostovoljci (tabela 3) razkriva, da jih k prostovoljstvu v dolgotrajni oskrbi vodijo altruistični motivi, občutek družbene odgovornosti in želja po osebni rasti ter aktivnem življenju po upokojitvi. Ključni izzivi vključujejo nejasno opredeljene vloge, pomanjkanje mentorstva in neoor-

diniranost aktivnosti, kar vodi v negotovost, stres in v nekaterih primerih opustitev prostovoljstva. Poseben izziv predstavljajo psihološke obremenitve, zlasti pri delu z oskrbovanci z demenco in ob soočanju s smrtjo. Pomanjkanje mlajših prostovoljcev ogroža kontinuiteto dejavnosti, časovna zahtevnost pa povečuje tveganje za preobremenjenost. Intervjuvani prostovoljci poudarjajo potrebo po strukturiranih vlogah, kakovostni mentorski podpori, sistematičnem usposabljanju ter redni superviziji, ki bi omogočila izmenjavo izkušenj in lažje spopadanje z izzivi.

Tabela 3

Rezultati fokusnih skupin z upokojenimi prostovoljci o njihovem vključevanju v dolgotrajno oskrbo starejših odraslih/Results of focus groups with retired volunteers on their involvement in long-term care for older adults

<i>Tema</i>	<i>Podtema</i>	<i>Koda</i>	<i>Citat</i>
Motivacija za vključitev	Altruistični motivi	Želja pomagati drugim	»Želim pomagati, ker vem, kako pomembno je, da ima vsakdo nekoga ob sebi.« (Intervjuvanka 31)
	Vračanje skupnosti	Osebn izkušnje in hvaležnost	»Sam sem v življenju veliko prejel, zato želim zdaj nekaj vrniti družbi.« (Intervjuvanec 32)
	Osebn zadovoljstvo	Občutek koristnosti	»Prostovoljstvo mi daje občutek, da sem še vedno koristna.« (Intervjuvanec 33)
	Aktivno preživljanje časa	Aktivacija v pokoju	»Prostovoljstvo je dobro, da ostaneš aktiven tudi po upokojitvi.« (Intervjuvanec 31)
Izkušnje s prostovoljstvom	Pomen usposabljanja in izobraževanja	Redno strokovno usposabljanje	»Bistveno je, da se redno izobražujemo, ker tudi to zahteva določena znanja.« (Intervjuvanec 32)
	Podpora in mentorstvo	Potreba po podpori institucije	»Dobra podpora DSO-ja je ključna; ne smeš se počutiti prepuščen sam sebi.« (Intervjuvanec 34)
	Čustvene obremenitve	Psihološka zahtevnost dela	»Tudi mi moramo imeti nekoga, da govorimo o težavah.« (Intervjuvanec 31)
	Dolžina in pogostost vključevanja	Časovna intenzivnost prostovoljstva	»Nikoli ne gre samo za kratek čas, to zahteva čas in energijo.« (Intervjuvanka 35)
Ovire pri prostovoljstvu	Slaba organizacija in koordinacija	Nejasna razdelitev vlog	»Če organizacija ni dobra in jasna, pride do konfliktov.« (Intervjuvanec 32)
	Premalo novih prostovoljcev	Pomanjkanje novih članov	»Težava je, da je premalo novih, mlajših prostovoljcev.« (Intervjuvanka 36)
	Nejasnost vlog in nalog	Nejasno opredeljene aktivnosti	»Včasih sploh ne vemo, kaj lahko in česa ne smemo delati.« (Intervjuvanec 31)
	Psihofizične omejitve	Osebn omejitve	»Je tudi včasih fizično in čustveno naporno delo in ni primerno za starejše.« (Intervjuvanka 36)
Preference in priporočila	Jasno definirane vloge	Specifične in jasne naloge	»Moramo točno vedeti, katere so naše naloge.« (Intervjuvanec 32)

Rezultati fokusnih skupin z zaposlenimi, ki so strokovnjaki na področju dolgotrajne oskrbe

Rezultati fokusnih skupin z zaposlenimi, ki so strokovnjaki na področju dolgotrajne oskrbe (tabela 4), potrjujejo nujnost vključevanja prostovoljcev kot dopolnitev zaradi pomanjkanja kadra in naraščajočih potreb oskrbovancev. Prostovoljci imajo ključno vlogo pri socialnih in podpornih dejavnostih, kot so družabništvo, spremljanje in manj zahtevna opravila. Kljub temu strokovnjaki opozarjajo na omejeno motivacijo mladih, predvsem zaradi časovnih omejitev, ter na pomanjkanje jasne opredelitve vlog, kar vodi v neskladja med prostovoljci in zaposlenimi. Pomanjkljiva koordinacija in mentorstvo dodatno otežujeta njihovo učinkovito integracijo. Vključevanje mladih prostovoljcev je sicer prepoznano kot koristno, saj prinašajo energijo in inovativne pristope, vendar zahteva prilagojene strategije vključevanja, ki upoštevajo njihove interese in obveznosti.

Kot ključna priporočila za izboljšanje prakse sodelovanja s prostovoljci strokovnjaki poudarjajo predvsem potrebo po jasnejši opredelitvi vlog in nalog prostovoljcev, sistematičnem uvajanju ter kontinuiranem strokovnem izobraževanju. Prav tako poudarjajo pomembnost profesionalno vodenega prostovoljskega dela, vključno z ustreznimi usposobljenimi koordinatorjem, ki bi skrbel za spremljanje, podporo in sistematično koordinacijo prostovoljskih aktivnosti. Tak pristop bi po njihovem mnenju pomembno prispeval k bolj učinkoviti integraciji prostovoljcev, izboljšal kakovost dolgotrajne oskrbe ter zmanjšal tveganje nesporazumov in konfliktov med formalnim kadrom in prostovoljci.

Tabela 4

Rezultati fokusnih skupin s strokovnjaki v dolgotrajni oskrbi o vključevanju prostovoljcev/Results of focus groups with professionals in long-term care on the involvement of volunteers

<i>Tema</i>	<i>Podtema</i>	<i>Koda</i>	<i>Citat</i>
Potrebe po prostovoljcih	Kadrovske potrebe	Pomanjkanje kadra	»Potrebujemo prostovoljce, ker imamo premalo zaposlenih, da bi zadostili vsem potrebam naših oskrbovancev.« (Intervjuvanec 41)
	Naraščajoče potrebe	Večanje obsega dela	»Potrebe oskrbovancev se stalno večajo, zato bi prostovoljci res lahko dopolnjevali delo.« (Intervjuvanka 42)
	Psihosocialna podpora	Družabništvo in individualna pozornost	»Zaposleni nimajo dovolj časa, da bi vsakemu oskrbovancu nudili individualno pozornost, tu bi bili prostovoljci zelo dobrodošli.« (Intervjuvanka 43)
	Manj zahtevne naloge	Spremljanje in pomoč pri aktivnostih	»Prostovoljci bi lahko pomagali pri spremstvu na sprehodih ali aktivnostih, ki ne zahtevajo strokovnega kadra.« (Intervjuvanec 41)

Ovire pri vključevanju	Omejen interes prostovoljcev	Premalo zanimanja med prostovoljci	»Ni dovolj prostovoljcev, zlasti med mlajšimi.« (Intervjuvanec 41)
	Nejasna definicija vlog	Prekrivanje nalog in nejasnosti	»Opažam v praksi, da zaposleni pogosto ne vedo natančno, katere naloge smejo prostovoljci opravljati, kar povzroča napetosti.« (Intervjuvanec 44)
	Pomanjkanje sistemske podpore	Slaba koordinacija in podpora institucije	»Generalno manjkata sistematična podpora in koordinacija prostovoljcev na lokalni in nacionalni ravni.« (Intervjuvanec 46)
	Kratkoročno vključevanje	Nestabilnost prisotnosti prostovoljcev	»Problem je tudi, da prostovoljci pridejo samo za kratek čas.« (Intervjuvanka 43)
Vključevanje mladih prostovoljcev	Potencial mladih generacij	Motiviranost mladih za druženje	»Mladi so običajno zelo dobro sprejeti s strani oskrbovancev, saj prinašajo novo energijo.« (Intervjuvanec 41)
	Omejitve mladih	Zasedenost in obremenitve mladih	»Ja, so pa tudi preveč obremenjeni s šolo ali študijem, zato težje redno sodelujejo.« (Intervjuvanec 46)
	Potreba po specifičnem pristopu	Drugačni pristopi vključevanja mladih	»Če želimo vključiti mlade, moramo uporabiti drugačne pristope in motivacijske dejavnike.« (Intervjuvanec 44)
Priporočila za prakso	Jasna definicija vlog	Določitev nalog in odgovornosti	»Pomembno je tudi jasno določiti, katere naloge so primerne za prostovoljce, da ne pride do nesporazumov.« (Intervjuvanec 44)
	Redno izobraževanje in usposabljanje	Sistematično usposabljanje prostovoljcev	»Ključno je redno in kakovostno usposabljanje, ki prostovoljce pripravi na različne situacije.« (Intervjuvanka 43)
	Sistematična koordinacija	Profesionalna koordinacija prostovoljstva	»Dobro bi bilo imeti osebo v DSO-ju in na regionalni ravni v širše, da skrbi za koordinacijo in podporo prostovoljcev.« (Intervjuvanec 44)
	Priznavanje prispevka prostovoljcev	Sistem nagrajevanja in priznanj	»Če bi prostovoljci dobili formalno priznanje ali nagrade, bi bili zagotovo bolj motivirani za dolgoročno sodelovanje.« (Intervjuvanka 48)
Ukrepi za razvoj prostovoljstva	Uvedba novih oblik prostovoljstva	Družinski oskrbovalci postanejo prostovoljci s priznanimi kompetencami	»Tisti, ki so skrbeli za svoje bližnje, so lahko dobri prostovoljci, zato jim treba priznati določene kompetence.« (Intervjuvanka 43)
	Medijska podpora	Pozitivne zgodbe	»Mediji bi morali bolj promovirati prostovoljstva.« (Intervjuvanec 41)
	Sistematična družbena podpora	Podpora na vseh ravneh družbe	»Treba je sistematično spodbujati na vseh ravneh in mu spet dati vrednost.« (Intervjuvanka 45)
	Inovativne rešitve	Sistem kreditnih točk	»Koroški DSO je uvedel sistem kreditnih točk: ura prostovoljstva je ena kreditna točka, potem jih lahko uporabiš zase ali podariš.« (Intervjuvanka 45)

Po mnenju večine intervjuvanih strokovnjakov razvoj prostovoljstva v dolgotrajni oskrbi zahteva prepoznavanje kompetenc družinskih oskrbovalcev, medijsko podporo in inovativne spodbude. Svojci, ki so dolga leta skrbeli za bližnje, pogosto nadaljujejo kot prostovoljci, zato je ključno certificiranje njihovih kompetenc in ustrezno usposabljanje. Medijska podpora je nujna za večjo družbeno prepoznavnost prostovoljstva in krepitev medgeneracijske solidarnosti. Med inovativnimi pristopi izstopajo sistem kreditnih točk, kjer prostovoljci pridobijo prenosljive ugodnosti, ter ciljno usmerjena usposabljanja za svojce, ki lahko po smrti bližnjega aktivno prispevajo kot prostovoljci.

4 Razprava

Rezultati izvedene raziskave kažejo, da je sodelovanje prostovoljcev v sistemu dolgotrajne oskrbe v Sloveniji še vedno omejeno in se spopada s številnimi izzivi. V skladu s teorijo institucionalnih logik (Thornton idr., 2012; Skinner idr., 2020) ugotovljamo, da ključni razlogi za težave pri integraciji prostovoljcev izhajajo iz razhajanj med institucionalno logiko formalnih oskrbovalcev in prostovoljcev ter neformalnih oskrbovalcev. Formalni oskrbovalci sledijo institucionalni logiki javne storitve, ki temelji na standardizaciji, profesionalizaciji in birokratski organizaciji, medtem ko neformalni oskrbovalci in prostovoljci delujejo znotraj družinskih in skupnostnih logik, ki temeljijo na osebnih odnosih, vzajemnosti, čustveni povezanosti in fleksibilnosti (Thornton idr., 2012). Ta razlika pogosto ustvarja vrzel v pričakovanjih in komunikaciji, zaradi česar je sodelovanje omejeno, prostovoljci pa se pogosto počutijo marginalizirane, premalo vključene in ne dovolj cenjene.

Raziskava je identificirala več skupnih ovir, ki jih zaznavajo različne skupine prostovoljcev v Sloveniji. Med najbolj izraženimi so predvsem psihološke ovire, kot so strah pred odgovornostjo, negotovost in tesnoba, zlasti pri mlajših prostovoljcih in osebah brez izkušenj v delu s starejšimi odraslimi ali z osebami z demenco, kar so poudarile tudi druge študije (Pereira idr., 2022). Mladi prostovoljci (dijaki in študenti) so posebej izrazili potrebo po večji strukturiranosti, mentorstvu in jasnih navodilih glede njihove vloge, kar je v skladu z ugotovitvami drugih študij, ki poudarjajo pomen strukturiranega usposabljanja in mentorstva kot ključnega elementa uspešne integracije in dolgoročnega sodelovanja prostovoljcev (Hussein in Manthorpe, 2014; Skinner idr., 2020).

V slovenskem kontekstu so še posebej izrazite tudi časovne ovire, ki izhajajo iz študijskih ali delovnih obveznosti, zaradi katerih potencialni prostovoljci težko usklajujejo svoje vsakodnevne obveznosti s prostovoljskim delom. To kaže na potrebo po bolj fleksibilnih oblikah prostovoljstva, ki bi upoštevale omejitve posameznikov in omogočale različne oblike kratkotrajnega, projektnega ali občasnega sodelovanja, kar bi lahko prispevalo k povečanju števila aktivnih prostovoljcev v Sloveniji.

Upokojeni prostovoljci so poudarili težave zaradi pomanjkanja novih, mlajših prostovoljcev, kar ogroža dolgoročno vzdržnost prostovoljskih aktivnosti. To nakazu-

je potrebo po bolj sistematični promociji prostovoljstva med mladimi in vzpostavitvi večgeneracijskega sodelovanja, kar bi omogočilo prenos znanja in veščin med različnimi generacijami ter zagotovilo kontinuiteto prostovoljstva (Ramovš idr., 2016). Poleg tega se soočajo s psihološkimi in fizičnimi obremenitvami, ki zahtevajo sistematično institucionalno podporo, predvsem v obliki mentorstva in rednih usposabljanj.

Skupina strokovnjakov opaža pomanjkanje jasno definiranih vlog prostovoljcev, slabo institucionalno koordinacijo ter kratkoročno in površno usposabljanje prostovoljcev kot ključne težave. Ti dejavniki lahko povzročajo nezadovoljstvo tako med zaposlenimi kot med prostovoljci in lahko ovirajo učinkovito sodelovanje in kakovost storitev, kar potrjujejo tudi druge raziskave (Hussein in Manthorpe, 2014; Skinner idr., 2020).

Razvoj prostovoljstva v dolgotrajni oskrbi v Sloveniji zahteva celovito sistemsko nadgradnjo, ki vključuje pravno ureditev, organizacijsko podporo, vključevanje v izobraževalne procese ter družbeno promocijo prostovoljskega dela. Ključni izziv ostaja umestitev prostovoljcev v formalni okvir dolgotrajne oskrbe, kar bi omogočilo jasno opredelitev njihove vloge in pogojev vključevanja ter formalno priznavanje pridobljenih kompetenc. Trenutno zakonodaja v Sloveniji ne določa specifičnih davčnih spodbud za prostovoljce, kar pomeni, da njihovo delo temelji izključno na lastni motivaciji, brez dodatnih finančnih olajšav ali priznanj. V drugih evropskih državah, kot je Nemčija, so razvili modele, ki omogočajo simbolične davčne olajšave ali sistem kreditnih točk, kjer posamezniki za opravljeno prostovoljsko delo pridobijo določene ugodnosti. Implementacija podobnih spodbud bi lahko okrepila prostovoljsko dejavnost in prispevala k večji trajnosti vključevanja prostovoljcev v oskrbovalni sistem.

Vključevanje prostovoljstva v izobraževalni sistem bi predstavljalo pomemben korak k spodbujanju medgeneracijskega sodelovanja in socialnega učenja. Prostovoljske dejavnosti bi lahko postale sestavni del učnih programov v srednjih šolah in na univerzah, pri čemer bi bilo mogoče prostovoljno delo priznavati kot del praktičnega usposabljanja ali akademskih obveznosti. S tem bi mlajše generacije pridobile neposreden vpogled v pomen solidarnosti in skrbi za starejše odrasle, kar bi dolgoročno prispevalo k oblikovanju bolj vključujoče družbe. Ključna ovira pri vključevanju mladih v prostovoljstvo so časovne omejitve, povezane z izobraževalnimi obveznostmi, zato bi bilo smiselno razviti prilagodljive oblike prostovoljskega dela, ki omogočajo večjo fleksibilnost pri usklajevanju šolskih in drugih aktivnosti.

Za učinkovito integracijo prostovoljcev je nujna profesionalizacija koordinacijskih vlog znotraj institucij dolgotrajne oskrbe. Učinkovito delovanje prostovoljcev zahteva sistematično podporo, ki vključuje mentorstvo, usposabljanje in evalvacijo njihovega dela. Trenutno številne ustanove nimajo vzpostavljenih mehanizmov za dolgoročno koordinacijo prostovoljcev, kar otežuje njihovo vključevanje in trajnostno delovanje. Vzpostavitev stalnih koordinacijskih struktur, financiranih iz javnih sredstev ali projektnih virov, bi pripomogla k večji organiziranosti prostovoljskega dela in zmanjšala tveganje za preobremenjenost posameznih institucij.

Poleg formalnih in organizacijskih ukrepov sta za širšo vključitev prostovoljcev ključna tudi družbeno ozaveščanje in promocija prostovoljstva. Medijske kampanje

in digitalne platforme bi lahko pripomogle k večji prepoznavnosti prostovoljstva ter omogočile boljše povezovanje med prostovoljci in organizacijami, ki potrebujejo njihovo podporo. Trenutno je v medijskem prostoru relativno malo vsebin, ki bi pozitivno osvetlile pomen prostovoljskega dela v dolgotrajni oskrbi, kar zmanjšuje splošno družbeno motivacijo za vključevanje v tovrstne aktivnosti. Večja prisotnost prostovoljstva v javnem diskurzu bi prispevala k njegovi večji legitimnosti in prepoznavnosti ter spodbudila širšo angažiranost prebivalstva.

Kljub pomembnim ugotovitvam ima raziskava nekatere omejitve, ki jih je treba upoštevati pri interpretaciji rezultatov. Omejen vzorec fokusnih skupin ne omogoča statistične generalizacije na celotno populacijo, saj so sodelovali predvsem že aktivni prostovoljci in zaposleni v dolgotrajni oskrbi, medtem ko perspektiva potencialnih prostovoljcev, ki se še niso vključili, ni zajeta. Kvalitativna narava raziskave zagotavlja poglobljen vpogled, vendar ne omogoča kvantitativne potrditve ugotovitev, zato bi bila v prihodnje smiselna širša anketna raziskava. Prav tako študija ni zajela dolgoročnih trendov ali primerjalne analize s tujimi praksami, kar bi omogočilo natančnejše razumevanje uspešnih modelov integracije prostovoljcev v sistem dolgotrajne oskrbe. Omejena je tudi analiza finančnih in sistemskih vidikov vključevanja prostovoljcev, ki bi lahko osvetlila vzdržnost in regulativne vidike tega področja. Nadaljnje raziskave bi morale vključevati kvantitativne podatke, longitudinalne študije ter primerjalne analize z uspešnimi tujimi modeli, da bi identificirali prenosljive dobre prakse za izboljšanje slovenskega sistema prostovoljstva v dolgotrajni oskrbi.

5 Zaključek

Rezultati raziskave potrjujejo, da je prostovoljstvo v dolgotrajni oskrbi v Sloveniji pomemben, a premalo izkoriščen vir podpore oskrbovancem, formalnim oskrbovalcem in neformalnim skrbnikom. Čeprav prostovoljci prispevajo k izboljšanju kakovosti življenja starejših odraslih, zmanjševanju njihove osamljenosti in dopolnjevanju formalnih storitev, se njihova integracija v sistem dolgotrajne oskrbe spopada s številnimi ovirami, kot so pomanjkanje jasne sistemske podpore, nejasne vloge, omejeno usposabljanje ter pomanjkanje finančnih in organizacijskih spodbud. Ti izzivi odražajo strukturna neskladja med institucionalnimi logikami formalne oskrbe, ki temelji na profesionalizaciji in standardizaciji storitev, ter prostovoljskim delom, ki je zasnovano na fleksibilnosti, osebni angažiranosti in recipročni pomoči.

Da bi povečali vključenost prostovoljcev, je nujno oblikovati jasnejše politike in strateške ukrepe, ki bodo omogočili sistematično mentorstvo, dolgoročno podporo in boljšo koordinacijo med prostovoljci, formalnimi oskrbovalci ter institucijami. Pomembno je tudi spodbujanje prožnih modelov vključevanja prostovoljcev, ki bodo omogočali sodelovanje različnih družbenih skupin, vključno z mladimi, zaposlenimi in upokojenci, ter priznavanje prostovoljskega dela z ustreznimi certifikati in drugimi spodbudami. Učinkovitejša integracija prostovoljcev v sistem dolgotrajne oskrbe ne

bi izboljšala le kakovosti oskrbe starejših odraslih, temveč bi tudi zmanjšala pritisk na formalne oskrbovalce ter povečala medgeneracijsko solidarnost in socialno kohezijo.

Celostna nadgradnja prostovoljstva v dolgotrajni oskrbi torej zahteva usklajene ukrepe na več ravneh. Pravno urejanje statusa prostovoljcev, vključevanje v izobraževalni sistem, profesionalizacija koordinacije ter krepitev družbene prepoznavnosti prostovoljstva so ključni dejavniki za njegovo dolgoročno trajnost in učinkovitost. Le z integracijo prostovoljcev v formalni sistem dolgotrajne oskrbe bo mogoče v celoti izkoristiti njihov potencial pri izboljšanju kakovosti življenja starejših odraslih ter krepitvi solidarnosti med generacijami.

Karmen Erjavec, PhD

Challenges of Integrating Volunteering into the Long-Term Care System for Older Adults

The aging population represents a major societal, economic, and healthcare challenge, increasing the demand for long-term care (LTC) services and necessitating complex solutions for their organization and provision. In Slovenia, as in many European countries, LTC faces common challenges, including rising costs, disparities in service accessibility between urban and rural areas, workforce shortages, and inadequate recognition and support for informal caregivers, who form a crucial segment of older adults' care. One of the key challenges is the existing shortage of skilled professionals in LTC. Many European countries have turned to informal care, which involves assistance from family members, neighbors, friends, and volunteers. While informal caregiving is widespread in Slovenia, with an estimated 10–20% of the population providing care for a relative, voluntary engagement in this sector remains low due to weak organizational, systemic, and societal support.

The study examines the role of volunteers in long-term care, their collaboration with formal and informal caregivers, and systemic barriers that hinder greater volunteer participation. The distinction between formal caregivers, informal caregivers, and volunteers is crucial to understanding their roles. Formal caregivers are trained professionals working in healthcare or social institutions, informal caregivers are unpaid individuals (typically family members) who provide direct care, while volunteers operate within structured programs, primarily offering companionship and psychosocial support. The institutionalization of volunteering varies across Europe, with Nordic countries incorporating volunteers as a supplement to formal services, while Southern European countries rely more on family-based caregiving. The study explores how these structural differences shape volunteer participation in Slovenia.

The research employed a qualitative approach using focus groups, which allowed for an in-depth understanding of the participants' experiences and perspectives. The study was conducted within the framework of the national research project on LTC in

Slovenia, involving 53 participants from various target groups: high school students, university students, employed individuals, retired volunteers, lay caregivers, and LTC professionals. The focus groups were conducted in person and online, with discussions following a semi-structured guide covering themes such as motivation for volunteering, barriers to participation, preferred forms of engagement, and expectations for systemic improvements. The data were analyzed using thematic analysis.

Findings from the focus groups revealed significant differences in motivation, challenges, and expectations among various volunteer groups.

Students were motivated by both altruistic and pragmatic reasons. While many expressed a desire to help others, they were also driven by the potential for gaining experience, references, and certificates, beneficial for academic and career advancement. The main barriers included lack of information, time constraints due to academic commitments, and psychological concerns, such as fear of responsibility or interacting with individuals with dementia. Students preferred group-based volunteering, structured mentorship, and clearly defined roles.

University students exhibited similar motivations but placed greater emphasis on career-related benefits, such as networking and skill development. Their primary challenges included balancing volunteering with academic obligations, a lack of structured support from institutions, and uncertainty about their own competencies. They preferred organizational and administrative tasks over direct caregiving, and emphasized the need for flexible schedules, formal training, and certification to recognize their contributions.

Retired individuals were primarily motivated by a sense of social responsibility, a desire to give back to the community, and personal fulfillment. However, they faced challenges, such as unclear role definitions, lack of mentorship, and emotional burdens, particularly when dealing with end-of-life care. They stressed the importance of ongoing training, structured support, and the recruitment of younger volunteers to ensure continuity in volunteer work.

Healthcare and social care professionals highlighted an urgent need for volunteers due to workforce shortages and increasing demands for care. They identified volunteers as essential for social engagement and non-clinical support tasks. However, they also pointed to systemic barriers, such as inconsistent volunteer coordination, unclear role delineation, and difficulties in maintaining volunteer engagement over the long term.

A review of international best practices in volunteer engagement in long-term care highlights several innovative models that successfully integrate volunteers into care systems. In Germany, the Digital Angel project promotes digital literacy among older adults, enhancing their ability to stay connected and access online services, while the Silbernetz initiative combats loneliness through volunteer-led telephone support, providing emotional and social assistance. Denmark has developed flexible care models that systematically integrate volunteers into home-based care services, allowing them to provide companionship and non-medical assistance tailored to individual needs. In

Sweden, the *Äldrelifyftet* program focuses on enhancing volunteer competencies through structured training, ensuring that volunteers are well-prepared for their roles in supporting older adults. Finland has established the *Kotitori* platform, which consolidates public and private services while incorporating volunteer contributions, improving coordination and accessibility of services for older adults. Austria operates the *Zeitbank 55+* model, a time-banking system that enables intergenerational volunteer exchanges, allowing individuals to accumulate hours of volunteer work that they can later redeem for support in their own older years. Meanwhile, France has introduced the *Monalisa* initiative, which mobilizes local volunteer networks to address social isolation among older adults, fostering stronger community engagement and peer support. These models demonstrate diverse approaches to integrating volunteers into LTC systems, promoting intergenerational solidarity, social inclusion, and innovative care solutions tailored to the evolving needs of aging populations. These models demonstrate a trend towards greater volunteer integration, enhanced intergenerational solidarity, and the use of digital solutions to support independent living.

The study examines the integration of volunteers through the theoretical framework of institutional logics, which explains how societal norms and values shape organizational behavior. In LTC, formal caregivers operate under the institutional logic of public service, characterized by professionalization, standardization, and bureaucratic oversight. Conversely, informal caregivers and volunteers function within the family and community logic, emphasizing reciprocity, personal relationships, and flexibility. These conflicting logics create systemic tensions, limiting an effective integration of volunteers into the formal LTC structures. A hybrid model that bridges these approaches could improve collaboration and service delivery.

Key obstacles to volunteer engagement in long-term care in Slovenia include insufficient coordination and unclear role definitions, which result in inefficiencies in integrating volunteers into formal care structures. Additionally, psychological and logistical barriers pose challenges, particularly for younger volunteers who often lack caregiving experience and confidence in working with older adults. A further limitation is the lack of recognition and formal incentives, such as tax benefits or certification, which could enhance volunteer motivation and retention. To address these challenges and promote greater volunteer participation, several policy measures should be implemented. Regulatory reform is necessary to formally incorporate volunteering into long-term care legislation, ensuring that volunteers have clearly defined roles and recognized competencies. Educational integration should embed volunteer activities within school and university curricula, allowing students to earn academic credits for their engagement. The professionalization of volunteer coordination within the LTC institutions would provide structured mentorship, oversight, and support, improving volunteer retention and effectiveness. Additionally, innovative engagement models, such as time-banking systems where volunteer hours can be accumulated and later redeemed, could create more tangible incentives for participation. Finally, public awareness campaigns through media and digital platforms should highlight the positive impact of volunteering, fostering greater societal recognition and encouraging a

wider community involvement. These measures would contribute to a more structured and sustainable integration of volunteers into Slovenia's LTC system, enhancing both care quality and intergenerational solidarity.

Volunteering in LTC remains an underutilized resource in Slovenia, despite its potential to enhance care quality and alleviate workforce shortages. A systemic approach to integrating volunteers – through clear role definitions, structured support, and policy incentives – could significantly improve the sustainability and effectiveness of LTC services. Strengthening intergenerational solidarity and fostering a culture of volunteering through education, media engagement, and legal recognition will be crucial to ensuring a robust and inclusive older adult care system.

LITERATURA

1. Analiza ukrepov promocije poklicev v dolgotrajni oskrbi: kvantitativna raziskava. (2024). Projekt Promocija poklicev v dolgotrajni oskrbi (V3-2224). Univerza v Novem mestu, Fakulteta za zdravstvene vede.
2. Braun, V. in Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
3. Brown, R. M. in Brown, S. L. (2014). Informal caregiving: A reappraisal of effects on caregivers. *Social Science & Medicine*, 117, 74–82. <https://doi.org/10.1111/sipr.12002>
4. Henriksen, L. S., Strømsnes, K. in Svedberg, L. (2008). Voluntary work and informal care in the Nordic countries. *Nordisk Ministerråd*.
5. Hussein, S. in Manthorpe, J. (2014). Volunteers supporting older people in formal care settings in England: Personal and local factors influencing prevalence and type of participation. *Journal of Applied Gerontology*, 33(8), 923–941. <https://doi.org/10.1177/0733464812455098>
6. Jegermalm, M. in Jeppsson Grassman, E. (2012). Helpful citizens and caring families: Patterns of informal help and caregiving in Sweden. *International Journal of Social Welfare*, 21(4), 422–431. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2397.2011.00839.x>
7. Jegermalm, M. in Jeppsson Grassman, E. (2013). Links between informal caregiving and formal care in Sweden. *Journal of Community Practice*, 21(4), 434–454.
8. Jegermalm, M. in Sundström, G. (2014). Voluntary work by and for older adults as a solution to the challenges of elderly care. *Forum för idéburna organisationer med social inriktning*.
9. Jegermalm, M., Jeppsson Grassman, E. in Whitaker, A. (2014). Family as failure? The role of informal help in Sweden. *Scandinavian Journal of Public Health*, 42(1), 34–40.
10. Jegermalm, M. in Sundström, G. (2014). Voluntary work for and by older persons: A solution to the challenges in care for older persons? *Forum för idéburna organisationer med social inriktning*.
11. Krueger, R. A. in Casey, M. A. (2015). *Focus groups: A practical guide for applied research* (5th ed.). Sage Publications.
12. Liu, J., Yu, M. in Zhang, T. (2025). Age-friendly neighborhood environment and trajectories of multimorbidity: The moderating effect of life-course socioeconomic status. *Innovation in Aging*. Advance online publication. <https://doi.org/10.1093/geroni/igaf039>
13. Pereira, R. F., Myge, I., Hunter, P. V. in Kaasalainen, S. (2022). Volunteers' experiences building relationships with long-term care residents who have advanced dementia. *Dementia*, 21(7), 2172–2190. <https://doi.org/10.1177/14713012221113191>
14. Ramovš, J., Rant, M. in Lipar, T. (2016). Kakovost na starost. *Revija za gerontologijo in medgeneracijsko sožitje*, 19(4), 3–24. <https://www.inst-antonatrstenjaka.si/slike/1633-1.pdf>
15. RESIL4CARE Adoption and Implementation in Organizations. (2023). Literature review. ISSRA, IAT, FRODIZO, I4D, IVASS in LAS NAVES. <https://resil4care.eu/training/>
16. Siira, E., Olaya-Contreras, P., Yndigegn, S., Wijk, H., Rolandsson, B. in Wolf, A. (2021). Older

- adults' provision of informal care and support to their peers – A cornerstone of Swedish society: Demographic characteristics and experiences of social isolation. *Scandinavian Journal of Caring Sciences*, 36(2), 468–481. <https://doi.org/10.1111/scs.13063>
17. Skinner, M. S., Lorentzen, H. in Tingvold, L. (2020). Volunteers and informal caregivers' contributions and collaboration with formal caregivers in Norwegian long-term care. *Journal of Aging & Social Policy*, 33(6), 647–672. <https://doi.org/10.1080/08959420.2020.1745988>
 18. Stølen, K., Raunkjær, M., Winther, K. in Olivares Bøgeskov, B. M. (2021). Palliative care volunteer roles in Nordic countries: Qualitative studies–Systematic review and thematic synthesis. *BMJ Supportive & Palliative Care*, 14(e1), bmjspcare-2021-003330. <https://doi.org/10.1136/bmjspcare-2021-003330>
 19. Thornton, P. H., Ocasio, W. in Lounsbury, M. (2012). *The institutional logics perspective: A new approach to culture, structure, and process*. Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199601936.001.0001>
 20. Univerza v Novem mestu Fakulteta za zdravstvene vede in Inštitut Antona Trstenjaka. (2025). *Dobre prakse zagotavljanja oskrbe in družabništva starejšim ter vključevanja posameznikov v podpirne aktivnosti. Dobre prakse drugih držav na področju dodatnih možnosti za zagotavljanje oskrbe, pomoči in družabništva starejšim (V5-24070)*. World Health Organization. (2024). *Providing access to long-term care for older people*. <https://www.who.int/activities/providing-access-to-long-term-care-for-older-people>